

zoveel mogelijk publiciteit aan gegeven teneinde bij de Duitse militairen en bij de Duitse burgerij de wil tot volhouden te versterken. Die Duitse propaganda nu droeg bij tot een gebeuren dat in de omvang waarin het zich voordeed, niet was voorzien: in de gebieden waarin het Rode Leger dreigde door te dringen en waarin toch al geruchten over het Russische optreden de ronde deden, maakte zich een panische angst meester van een groot deel van de Duitse burgerij; dat deel wilde zo spoedig mogelijk westwaarts trekken of westwaarts worden geëvacueerd. Ordelijke en tijdige evacuaties werden door de gezagsdragers van de *NSDAP* lange tijd tegengegaan als bliken van defaitisme – werd dan eindelijk verlof tot vertrek gegeven, dan was het veelal te laat. Voor die evacuaties stelde de *Reichsbahn*, waar dat maar mogelijk was, treinen ter beschikking die propvol westwaarts reden en soms onderweg door Russische vliegtuigen werden bestookt. Uit Oost-Pruisen dat nog geen twee weken na de inzet van het Russische winteroffensief van de rest van Duitsland was afgesneden, kon ca. twee-derde van de burgerbevolking weggkomen, goeddeels over het bevroren *Frische Haff* waar men tot eind februari over het ijs kon lopen, en ook uit Silezië ontkwam ongeveer twee-derde van de bevolking op tijd naar het westen. Minder vluchtelingen waren er uit de gebieden tussen Oost-Pruisen en Silezië (daar waren de Russen te snel opgerukt). Het totaal aantal vluchtelingen wordt geschat op vijf miljoen: ca. de helft van de Duitse burgers die begin '45 ten oosten van de Oder-Neisse-lijn woonden.

De vlucht van zoveel miljoenen, zulks in weken waarin het bitter koud was, ging met grote ontberingen gepaard – er zijn tallozen door het ijs gezakt, anderen zijn verdronken doordat evacuatie-schepen tot zinken werden gebracht; vermoedelijk zijn van de vijf miljoen vluchtelingen vele honderdduizenden omgekomen.

★

De vlucht der *Ostflüchtlinge* was een menselijke tragedie die, historisch beschouwd, het Duitse volk aan zichzelf te wijten had. Wij achten het gepast er daarbij op te wijzen dat de situatie van de concentratiekampgevangenen die door de *SS* uit het gehele gebied dat door het Rode Leger veroverd dreigde te worden, westwaarts werden gedreven, heel veel ongunstiger was dan die van de vluchtelingen. De vluchtelingen waren tot op de dag waarop zij op pad togen of in treinen werden geladen,